

Białystok, dnia 1 października 2014 r.

Dr hab. Adam Doliwa
Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja

osiągnięć naukowych i aktywności naukowej dr. Adama Bieranowskiego sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego

I. Podstawa prawna, kryteria i przedmiot oceny

1. Niniejsza recenzja sporządzona została w związku z powołaniem mnie przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów, na podstawie art. 18a ust. 5 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.)¹, w skład komisji habilitacyjnej, której zadaniem jest przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego dr. Adama Bieranowskiego (pismo z dnia 3 czerwca 2014 r. Nr BCK-I-L-6268/14).

2. Na podstawie art. 18a ust. 7 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. recenzent w postępowaniu habilitacyjnym ocenia, czy osiągnięcia naukowe wnioskodawcy (kandydata do stopnia doktora habilitowanego) spełniają kryteria określone w art. 16 tej ustawy.

Przepis art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. stanowi, że kandydat do stopnia doktora habilitowanego, posiadając stopień doktora, powinien posiadać osiągnięcia naukowe uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej oraz powinien wykazywać się istotną aktywnością naukową.

Ocenę osiągnięć naukowych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego przeprowadzić należy według szczegółowych kryteriów określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopień doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165).

¹ Dalej jako: ustawa z dnia 14 marca 2003 r.

3. Dr Adam Bieranowski jako swoje osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. wskazał opublikowane w całości dzieło, monografię pt. *Służebność mieszkania*, wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2011, 467 str.

Ponadto celem udokumentowania swojej aktywności naukowej przedstawił wieloautorskie (B. Bieniek, A. Bieranowski, S. Brzeszczyńska, J. Ignaczewski, G. Jędrejek, A. Stępień-Sporek) dzieło pt. *Mażeńskie prawo majątkowe. Komentarz*, wydawnictwo CH Beck, Warszawa 2014 (3. wydanie), oraz, według słów zainteresowanego, „cykl artykułów poświęconych ograniczonym prawom rzeczowym” (12. opracowań według wykazu), „pozostałe artykuły i glosy” (16. opracowań, w tym jedno w druku - monografia pt. *Umowa przedwstępna poprzedzająca umowę deweloperską jako podstawa wpisu roszczeń w księdze wieczystej*), „podręcznik” (część dzieła opracowanego pod redakcją wskazanego innego autora). Są to składające się na dorobek Kandydata opracowania opublikowane po uzyskaniu przez Niego stopnia doktora nauk prawnych w 2002 r.

4. Ponadto wypada zauważyć, że dr Adam Bieranowski wniósł uprzednio na podstawie tej samej monografii pt. *Służebność mieszkania* (wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2011, 467 str.) o otwarciu przewodu habilitacyjnego a Rada Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku na mocy uchwały nr 944 z dnia 11 maja 2012 r. na podstawie wskazanego w uchwale przepisu ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki nie dopuściła dr. Adama Bieranowskiego do kolokwium habilitacyjnego. Przed zmianą przeprowadzoną na mocy art. 2 pkt 14 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw - przepis art. 18 ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. stanowił, że „W przypadku podjęcia przez radę jednostki organizacyjnej uchwały o niedopuszczeniu do kolokwium habilitacyjnego rozprawa habilitacyjna nie może stanowić podstawy do wszczęcia przewodu habilitacyjnego w innej jednostce organizacyjnej”.

Zmiana brzmienia przepisu art. 18 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki weszła w życie z dniem 1 października 2011 r. i obecnie zasada wyrażona w pierwotnym brzmieniu art. 18 ust. 3 nie obowiązuje. Ponadto Rada Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku nie dopuszczając na mocy przywołanej wyżej uchwały dr. Adama Bieranowskiego do kolokwium habilitacyjnego, nie dopuściła tym samym do przeprowadzenia merytorycz-

nej oceny Jego osiągnięć naukowych – czego wyrazem jest dopiero uchwała w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Biorąc powyższe pod uwagę uważam, że monografia doktora Adama Bieranowskiego pt. *Służebność mieszkania*, jako wskazane przez Niego osiągnięcie naukowe, może być przedmiotem oceny w postępowaniu habilitacyjnym przeprowadzonym na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

II. Ocena monografii pt. *Służebność mieszkania*

1. Oceniane dzieło, w zgodzie z nadanym mu tytułem, dotyczy instytucji cywilnoprawnej służebności mieszkania, jako postaci służebności osobistej, uregulowanej w szczególności w art. 301 i art. 302 Kodeksu cywilnego. W istocie przedmiotem tej monografii jest normatywna konstrukcja służebności mieszkania, o czym świadczy wstępna analiza układu treści wynikającego z kolejności oraz tematyki poszczególnych rozdziałów. Przedstawiona w spisie treści kompozycja rozważań ma klasyczny charakter i w kolejnych krokach ukazuje elementy ustawowej konstrukcji tytułowej instytucji prawnej (rozumianej w nauce prawa jako zwarty zespół obowiązujących przepisów prawnych, względnie wyczerpująco i celowo normujących określony wycinek stosunków społeczno-gospodarczych²); są to: „pojęcie i cechy służebności mieszkania”, „powstanie służebności mieszkania”, „treść i wykonywanie służebności mieszkania”, „ochrona służebności mieszkania” i „wygaśnięcie służebności mieszkania”.

2. Monografię naukową należy oceniać w płaszczyźnie metodologicznej, formalno – redakcyjnej i merytorycznej. Pierwsza płaszczyzna oceny koncentruje się wokół kwestii prawidłowości procesu badawczego - jakie i jak Autor postawił pytanie lub pytania badawcze; jaki i jak określił cel badań, jak dobrał i zastosowała metody badawcze, jakie i jak w podsumowaniu sformułował wnioski.

Ocena strony formalno – redakcyjnej polega w szczególności na ustaleniu, czy dzieło jest prawidłowo, w tym proporcjonalnie, skomponowane, czy Autor zachowuje reżim terminologiczny, czy konstruuje wypowiedzi jasne i logiczne – tak w kontekście reguł znaczeniowych języka powszechnego, jak i prawniczego.

Merytoryczna ocena polega głównie na ustosunkowaniu się do wyboru tematu dzieła, weryfikacji argumentów zastosowanych w celu uzasadnienia hipotez badawczych

² Zob. Z. Ziemiński, *Szkice z metodologii szczegółowych nauk prawnych*, Warszawa – Poznań 1983, s. 88 i nast.

i ocenie wynikających z tychże argumentów szczegółowych twierdzeń Autora, jakości Jego pracy nad materiałem źródłowym (teksty aktów normatywnych, literatura przedmiotu, orzecznictwo). Istotne jest czy monografia w sposób wyczerpujący przedstawia zagadnienie naukowe.

3. Jeśli zatem chodzi o ocenę monografii pt. *Służebność mieszkania* w warstwie metodologicznej, to po pierwsze moim zdaniem Habilitant błędnie posługuje się istotnymi narzędziami procesu badawczego, gdyż myli ze sobą pojęcia celu badawczego i pytania badawczego. Na stronie 18. we Wprowadzeniu pisze, że książce „*Przyświecają (...) dwa cele badawcze. Zasadniczym celem jest próba ukazania dogmatycznej konstrukcji służebności mieszkania w prawie polskim i przedstawienie jej praktycznego znaczenia*”³. I dalej pisze „*Drugim⁴ jest ocena unormowania prawnego obowiązującego w tej materii, powiązana ze sformułowaniem (...) postulatów de lege ferenda*”.

Zacytowane wyżej zdania Habilitanta wyłuszczają raczej pytania a nie cele badawcze. Wynika z nich bowiem, że w odniesieniu do instytucji służebności mieszkania postara się On ustalić „skąd się (służebność mieszkania) wzięła?” – co zresztą udanie, choć bardzo skrótowo czyni w rozdz. I, pkt 1. *Habitatio w prawie rzymskim* (str. 21 – 23); „jak i gdzie (jest uregulowana)?” – zob. zwłaszcza rozdz. II, rozdz. III, rozdz. IV, rozdz. VI i rozdz. VII; „co dalej” (ze służebnością mieszkania jako instytucją prawną)? – zob. *passim* postulaty *de lege ferenda*.

Natomiast określenie celu badawczego, jako niezbędnego instrumentu procesu badawczego, polega na sformułowaniu hipotez badawczych, które następnie, po procesie analizy materiału źródłowego (testowanie hipotez), są weryfikowane (albo falsyfikowane) w podsumowaniu - w postaci wniosków. Wprowadzenie do ocenianej monografii (str. 17 - 20) takich zwerbalizowanych hipotez nie zawiera. Liczne twierdzenia, określające różnego rodzaju (spodziewane) konstrukcyjne, systemowe i funkcjonalne relacje, które wpływają na przedstawienie istoty służebności mieszkania, są natomiast zawarte w zasadniczym tekście książki (np. stwierdzenie, że służebność mieszkania nie jest odrębnym rodzajem służebności, obok służebności gruntowej, służebności osobistej i służebności przesyłu; oraz że nie jest postacią użytkowania – zob. str. 70 i nast.; twierdzenia na temat niezbywalności służebności mieszkania – zob. str. 89 i nast.; twierdzenia oddające istotę pozycji prawnej osób przyjętych na mieszkanie – zob. str. 148 i nast.), później zaś

³ W tym zdaniu chyba jednak Autor nakreślił już dwa „cele” badawcze.

⁴ Czy może jednak trzecim?

znajdują swój pośredni wyraz, w postaci zdaniem Habilitanta zweryfikowanej, ponumerowanej listy (12.) wniosków (str. 452 – 454).

Jeśli chodzi o metody badawcze zastosowane w ocenianej pracy, to według słów Habilitanta, który znów, na poziomie elementarnym, myli rolę metody badawczej w naukach prawnych z konsekwencjami jej (ich) zastosowania dla układu formalno – redakcyjnego dzieła powstałego w efekcie przeprowadzenia procesu badawczego (pisze bowiem, że obrane cele badawcze „wpłynęły na metodę prowadzonych rozważań i kompozycję opracowania” – zob. str. 19), jego dzieło „Opiera się (...) na analizie dogmatyczno – prawnej, uzupełnionej odniesieniami komparatystycznymi. W węższym zakresie wykorzystano (...) badania empiryczne i metodę historyczno – porównawczą”; str. 19).

Stwierdzam, że w ocenianej książce nie tyle metodę komparatystyczną zastosowano w sposób uzupełniający, a raczej, że dzieło Pana dr Bieranowskiego ma charakter opracowania niemal w równym stopniu dogmatycznego, co prawnoporównawczego. Jego przedstawienia i analizy obcego prawodawstwa, orzecznictwa i piśmiennictwa, w tym szczególnie niemieckiego i szwajcarskiego, ale także austriackiego, francuskiego, włoskiego i holenderskiego i stąd płynące rzeczowe i ciekawe wnioski - zdecydowanie wpływają na pozytywną ocenę monografii, jako opracowania naukowego. W pełni należy się zgodzić ze słowami Habilitanta, że „Analiza materiału komparatystycznego (...) pozwala dostrzec zjawiska i problemy dogmatyczne, teoretyczne i praktyczne, które wystąpiły za granicą. (...) służy pełniejszej ocenie rozwiązań przyjętych przez polskiego ustawodawcę. (...) umożliwi szersze uzasadnienie, także krytyczne, zapatrywań prezentowanych w polskiej nauce i orzecznictwie w zakresie służebności mieszkania” (str. 19). W sposób zdecydowany analiza rozwiązań obcych w zakresie służebności mieszkania dała Habilitantowi solidne podstawy do przemyśleń i trafnych wniosków odnośnie tytułowej instytucji na gruncie polskiego prawa cywilnego.

Metoda dogmatyczna, rozumiana jako metoda interpretacji, za pomocą przyjętych reguł wykładni, norm prawa obowiązującego – w tym przypadku w szczególności w zakresie instytucji służebności osobistej a w ogólności w zakresie systemu prawa cywilnego, jest bardzo mocną stroną ocenianej monografii i Habilitanta, jako prawnika i pracownika naukowego. Pod tym względem dzieło dr Adama Bieranowskiego zasługuje na słowa najwyższego uznania; analiza materiału normatywnego jest bardzo rzetelna, spostrzeżenia trafne a argumentacja wyważona i świadcząca o wysokich kwalifikacjach prawniczych.

Pewnym niedostatkim ocenianej książki jest w zasadzie brak analizy instytucji służebności mieszkania za pomocą metody funkcjonalnej; w istocie nie daje praca Habilitanta odpowiedzi na pytanie, jakie funkcje w rzeczywistości społecznej i gospodarczej spełnia przedmiotowa instytucja prawna („jakie jest jej praktyczne znaczenie”, zob. str. 18) – ale być może wynika to z faktu, że służebność mieszkania ma po prostu - jeśli chodzi o prawną „organizację” stosunków mieszkaniowych, o zaspokajanie w Polsce potrzeb mieszkaniowych ludności - znaczenie bardzo małe.

Habilitant wnioski podsumowujące swoje dzieło zawarł w syntetycznym, wręcz skrótowym *Zakończeniu* (str. 451 – 454). Po opisowym omówieniu wniosków co do reżimu prawnego (*de lege lata*) i postulatów co do pożądanego stanu regulacji (*de lege ferenda*) w odniesieniu do służebności mieszkania, a także w odniesieniu do systemowej regulacji praw rzeczowych ograniczonych – str. 451 – 452, przedstawił następnie, w numerycznej postaci (co mnie osobiście, w pracach z zakresu nauk prawnych, trochę razi), 12. tez, które są autorską propozycją rozstrzygnięcia najistotniejszych zdaniem Habilitanta, kontrowersyjnych kwestii dotyczących służebności mieszkania (str. 452 – 454).

4. Rozprawa dr Adama Bieranowskiego składa się z: *Wykazu skrótów*; bardzo syntetycznego *Wprowadzenia*; siedmiu merytorycznych *Rozdziałów*; podobnie syntetycznego *Zakończenia*; liczącej 358. pozycji *Bibliografii*. Uważam że monografia pt. *Służebność mieszkania* jest prawidłowo, proporcjonalnie skonstruowana (jedynie rozdział VI. jest zdecydowanie krótszy od pozostałych, ale wynika to z niewielkiej rozległości problematyki ochrony służebności mieszkania).

Autor w zasadzie zachowuje reżim terminologiczny wynikający ze specjalistycznego słownika nauki prawa cywilnego. W tym względzie pragnę jednak podnieść trzy uwagi krytyczne. Po pierwsze za nietrafne uważam określenie „kombinacje uprawnienia do mieszkania” (str. 286); chodzi przy tym Habilitantowi o postaci służebności osobistej, wyróżnione ze względu na zakres (treść) uprawnienia – wszak emanacji prawa podmiotowego – do, jak pisze Autor, „mieszkania” (zob. str. 287 - 288). W cywilistyce nie używa się raczej określenia „kombinacje” celem scharakteryzowania postaci czy rodzajów praw podmiotowych (uprawnień), tym bardziej, że według dyrektyw znaczeniowych języka polskiego (powszechnego), kombinacja to łączenie wielu, różnych elementów, w jedną całość. Po drugie Autor wykazuje się terminologiczną niekonsekwencją (ma owa niekonsekwencja też pewne znaczenie merytoryczne), gdyż wpieryw charakteryzuje, zresztą bardzo udanie, istotę (pojęcie i cechy) służebności mieszkania w oparciu o kategorię prawa podmiotowego (str. 70 – 180), po czym następnie pisze o „stosunku służeb-

ności mieszkania” (str. 314 i nast.; str. 433 i nast.). Czy ma to być posłużenie się w obszarze prawa rzeczowego pochodzącą od *A. Kleina* kategorią stosunku prawnego prawa rzeczowego w miejsce kategorii prawa podmiotowego bezwzględnego? Jeśli tak, to należało to wyjaśnić. Wreszcie po trzecie nie jest dla mnie jasne, w ujęciu terminologicznym, czym być ma „konsolidacja”, jako uniwersalne zdarzenie skutkujące wygaśnięciem prawa rzeczowego ograniczonego (str. 397 i nast.).

Przy powyższych, niewielkich zastrzeżeniach, ocena strony formalno – redakcyjnej dzieła dr Adama Bieranowskiego wypada jednak wyraźnie *in plus*. Stwierdzam, że Habilitant w ocenianej monografii konstruuje wypowiedzi jasne i logiczne. Jego książkę czyta się z przyjemnością i łatwością.

5. Jeśli chodzi o merytoryczną ocenę pracy pt. *Służebność mieszkania*, to po pierwsze wypada stwierdzić, że dzieło Habilitanta jest pierwszym w polskiej literaturze prawniczej monograficznym opracowaniem przedmiotowej instytucji. Z tym, że jak zauważa sam Kandydat, (w przypisie nr 1 na str. 21) autorem pierwszej monografii poświęconej służebnościom jest *F. Zoll* st. (Rzymianin)⁵. W swoim *opus magnum* (do którego dr *A. Bieranowski* niestety się nie odwołuje), tj. w *Rzymskim prawie prywatnym. Pandekta*, pisze *F. Zoll* st. w Tomie III A. Prawo rzeczowe (wydanie 4., Warszawa - Kraków 1920) o rozbieżnościach wśród prawników rzymskich na temat istoty służebności mieszkania, czyli *habitatio*, oraz o wątpliwościach co do odrębności względem użytkowania. Dopiero od czasów Justyniana stanowi ona samodzielne i odrębne prawo rzeczowe (s. 63 – 64).

Wybór tematu rozprawy jest w tym sensie uzasadniony, że realizuje zadanie nauki prawa, dotąd, mimo długiej historii służebności mieszkania, nie wykonane. Pragnę podkreślić, że z punktu widzenia nauki prawa mieszkaniowego, którego zadaniem jest badanie stosunków prawnomieszkaniowych (w ramach których wykonywane są prawa podmiotowe do lokali mieszkalnych oraz funkcjonują różnego rodzaju instytucji służące zarządzaniu infrastrukturą mieszkaniową), wybór tematu rozprawy jest w pełni uzasadniony.

Z tym, że na krytykę zasługuje, nieprzemysłane, wynikające z nadmiernego, zapewne narastającego w procesie twórczym przywiązania Autora do swego dzieła, wyolbrzymienie znaczenia służebności mieszkania w procesie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych w Polsce. Pisze Habilitant na str. 17, że „Wśród praw do mieszkania *sensu*

⁵ Zob. *F. Zoll*, Służebności osobiste w prawie rzymskim i w nowszych ustawodawstwach, Kraków 1911.

stricto, czyli praw podmiotowych odnoszących się do mieszkania⁶, których zasadniczą funkcją społeczno – gospodarczą jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych, trzeba wyróżnić zwłaszcza własność lokali mieszkalnych, służebność mieszkania i najem lokali mieszkalnych”. Pomiął Autor całkowicie bezpodstawnie w swym wyliczeniu mające wciąż poważne, z pewnością o wiele większe znaczenie niż służebność mieszkania, spółdzielcze prawa do lokali, zwłaszcza własnościowe spółdzielcze prawa do lokalu i spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego.

Rozdział I rozprawy zatytułowany jest *Służebność mieszkania w ujęciu historycznym i prawnoporównawczym*. Habilitant przedstawia najpierw rzymską *habitatio* a następnie analizuje rozwiązania w zakresie tytułowej instytucji w prawie niemieckim, szwajcarskim, austriackim, francuskim, włoskim i holenderskim. Metoda historyczna jakby przeplata się z komparatystyką; jeśli trafnie odczytuję intencje Autora – kończy się rozdział I przedstawieniem genezy polskiej regulacji służebności mieszkania (od projektów prawa rzeczowego z 1937 r. do projektów Kodeksu cywilnego) – chciał On pokazać polską regulację zarówno przez wspólną dla całej kontynentalnej Europy filiację rzymską, jaki i w perspektywie wpływów prawodawstw obcych.

Rozdział II to *Pojęcie i cechy służebności mieszkania* (bardzo obszerny, liczący ponad 100 stron). Ciekawe i przekonujące są uwagi o charakterze prawnym i miejscu w systemie praw rzeczowych służebności mieszkania, interesujące są uwagi porównujące tytułowe prawo rzeczowe ograniczone do konstrukcji dożywocia, ważne i trafne rozważania o niezbywalności mieszkania. Kontrowersyjne natomiast są moim zdaniem rozważania, czy wręcz propozycje Autora, dotyczące kwestii sukcesji służebności mieszkania (s. 153 i nast.).

Rozdział III monografii dr *A. Bieranowskiego* zawiera przedstawienie *Powstania służebności mieszkania*. Wyczerpujące są zwłaszcza uwagi o umownym ustanowieniu służebności mieszkania (s. 181 i nast.). W mojej ocenie można było bardziej jednoznacznie jako trafne i uwzględniające potrzeby społeczno - gospodarcze ocenić zastosowaną w obowiązującym prawie konstrukcję deklaratoryjnego wpisu ustanowionej umową służebności mieszkania do księgi wieczystej (s. 231 – 234; Autor w większym stopniu skupia się na obowiązkach i odpowiedzialności notariusza, przed którym wzmiankowaną umowę zawarto).

⁶ A jakie są prawa do mieszkania *sensu largo*? Co oznacza w języku cywilisty „odnoszących się do mieszkania”? Czy chodzi o relację prawną przedmiotową (lokal mieszkalny, nieruchomość lokalowa), czy funkcjonalną (używanie, korzystanie)?

W rozdziałach IV i V omawia Habilitant zasadniczą i dodatkową treść służebności mieszkania, tj. uprawnienia podstawowe, o rzeczowym charakterze i uprawnienia oraz obowiązki względne, obligacyjne i zobowiązania realne, sprzężone ze, jak to ujmuje Autor „stosunkiem służebności mieszkania” (powołuje się w tym miejscu na dzieło *A. Kleina*, *Elementy stosunku prawnego prawa rzeczowego*, Wrocław 1976, jednakowoż przedstawia w całej swojej pracy konstrukcję służebności mieszkania raczej na fundamencie teoretycznym prawa podmiotowego a nie stosunku prawnego). Jest to w mojej ocenie najciekawsza część książki, uwagi są interesujące, przekonujące i świadczą o głębokiej teoretycznej i praktycznej znajomości problematyki praw rzeczowych ograniczonych, czemu towarzyszy świadomość znaczenia powstających w związku z ustanowieniem służebności mieszkania różnych stosunków obligacyjnych.

Rozdział VI, *Ochrona służebności mieszkania*, jest na tle rozdziałów pozostałych bardzo zwarty, żeby nie powiedzieć bardzo krótki. Podane tam stwierdzenia, na temat petytoryjnej i posesoryjnej ochrony służebności uzupełniają a raczej dopełniają konstrukcję tytułowego prawa podmiotowego rzeczowego. Przy czym, jak nawet *prima facie* można to dostrzec, ochrona służebności mieszkania, to przede wszystkim sfera praktykowania prawa, zagadnienie ustalonych albo zmiennych linii orzeczniczych; Autor natomiast w bardzo znikomym zakresie powołuje i analizuje orzecznictwo sądowe wydane na tle spraw o ochronę prawa służebności osobistej - odsyła do zaledwie jednego wyroku Sądu Najwyższego; z 11.12.2007 r., II CSK 330/07.

Rozdział VII jest rozdziałem ostatnim, i dotyczy *Wygaśnięcia służebności mieszkania*. Przedstawia w nim Kandydat w wyczerpujący sposób przewidziane przez prawo ogólne i szczególne przyczyny wygaśnięcia służebności mieszkania jako prawa podmiotowego rzeczowego (nie pomijając nawet takich, jak wpływ upadłości na byt prawny służebności mieszkania; str. 441 – 442).

Obiektywną zaletą książki pt. *Służebność mieszkania* a osobistą zasługą jej Autora są liczne i dobrze przemyślane postulaty *de lege ferenda* (zob. str. 94 – 100; s. 152; str. 166 – 170; oraz str. 451 – 454), w tym zwłaszcza wskazujące na brak zasadności „rozluźnienia zakazu zbywalności służebności mieszkania” i na potrzebę doprecyzowania zwrotu „przyjęcie na mieszkanie”.

W podsumowaniu oceny dzieła Habilitanta w płaszczyźnie merytorycznej warto moim zdaniem podkreślić, że instytucja służebności mieszkania ze względu na swoje szczególne atrybuty, daje możliwość ukazania funkcji prawa mieszkaniowego. Funkcji w moim przekonaniu polegającej na budowaniu prawnych gwarancji zaspokajania po-

trzeb mieszkaniowych, które mają wyjątkową, kompleksową treść (mieszczą się w spektrum osobistego, rodzinnego i społecznego rozwoju człowieka). Prawa podmiotowe do lokali mieszkalnych spełniają przez to funkcje daleko wykraczające poza interesy majątkowe uprawnionego, co szczególnie jest, jak sądzę, widoczne przy prawie rzeczowym służebności mieszkania. Z tego względu należy konsekwentnie trwać przy poglądzie o osobistym charakterze służebności mieszkania – co Autor, co do zasady czyni (kwestii tej dotyczą uwagi zawarte w rozdz. II., str. 70 – 79), choć rozważa także pozytywne i negatywne aspekty ujęcia przedmiotowej służebności jako gruntowej (str. 79 – 82). Zresztą funkcjonalne podejście do regulacji cywilnoprawnej jest, co wyżej już podnosiłem, w książce dr *Adama Bieranowskiego* w zbyt ubogim wymiarze stosowane; dominują w pracy rozważania dogmatyczne, Autor dba przede wszystkim o konsekwencję w rozumowaniu, zupełność i stabilność wyprowadzanych z prawa przedmiotowego konstrukcji. Natomiast przy analizie takiego „urządzenia prawnego” jak służebność mieszkania, warto czasem spojrzeć na przepisy prawne również przez pryzmat życia, stosunków społecznych, potrzeb i celów, jakie przed normami prawnymi stoją.

III. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych i aktywności naukowej

1. Na pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitanta składa się w sumie 29. (dwadzieścia dziewięć) publikacji (trzydziestą pozycją w dorobku jest rozprawa habilitacyjna), które Kandydat pogrupował w ten sposób, że wyróżnił w autoreferacie „*Cykl artykułów poświęcony⁷ ograniczonym prawom rzeczowym*”, „*Pozostałe artykuły i glosy*” – według autoreferatu poświęcone powiernictwu, prawu majątkowemu małżeńskiemu, prawu spadkowemu, problematyce ogólnej czynności prawnych, stosunkowi dożywocia i umowie deweloperskiej. Jest Habilitant także współautorem podręcznika – *M. Goettel* (red.), *Prawo cywilne. Zarys wykładu*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

Pierwszy zestaw tekstów (12.), to artykuły (9.), recenzja (1.) i opracowania w dziełach zbiorowych (2., w tym jedno opublikowane za granicą) – dotyczące hipoteki, długu gruntowego, użytkowania, służebności i innych, ogólnych zagadnień z dziedziny praw rzeczowych ograniczonych. Są to teksty istotne, świadczące o dojrzałości prawniczej Habilitanta, o umiejętności dostrzegania tematów ważnych i wypowiedzania się w dyskusji naukowej w sposób wyważony i merytoryczny. Drugi zestaw opracowań Kandydata (16. tekstów, wśród nich – artykuły naukowe, glosy, recenzje, polemiki, teksty w

⁷ Powinno być „*poświęconych*”; nie cykl dotyczy ograniczonych praw rzeczowych, lecz artykuły są poświęcone tejże problematyce.

pracach zbiorowych) świadczy o jego szerokich zainteresowaniach cywilistycznych i prawniczej biegłości w obszarach prawa rzeczowego, spadkowego, mieszkaniowego i rodzinnego. Istotne znaczenie w działalności naukowej, z punktu widzenia potrzeb procesu dydaktycznego, ma opracowanie problematyki prawa rzeczowego i prawa spadkowego w podręczniku pt. *Prawo cywilne. Zarys wykładu*.

W mojej ocenie omówiony wyżej dorobek Habilitanta jest, na tym etapie kariery naukowej, wystarczający tak w wymiarze jakościowym, jak i ilościowym.

2. Ponadto przejawem aktywności naukowej Habilitanta, godnym odnotowania i docenienia, było członkostwo w Radzie Programowej Fundacji Centrum Naukowe Notariatu, członkostwo w Zespole problemowym (do opracowania przepisów o ograniczonych prawach rzeczowych) Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, członkostwo w Zespołach przygotowujących pytania na ogólnopolski egzamin konkursowy na aplikację notarialną oraz na egzamin notarialny. Jest wreszcie Habilitant od 2013 r. redaktorem naczelnym miesięcznika „Rejent”.

3. W mniejszym stopniu jest aktywny Habilitant jako uczestnik konferencji naukowych; według autoreferatu wziął udział w 9. konferencjach – wygłaszając, co zrozumiałe, referaty i zabierając głos w dyskusji; wygłosił też podczas konferencji – wykłady (?). Dziwić może, że cywilista nie brał udziału w żadnym z odbytych do chwili złożenia wniosku o postępowanie habilitacyjne ze Zjazdów Cywilistów (Rzeszów 2004 r.; Wrocław 2008 r.; Toruń 2011).

Przy drobnych zastrzeżeniach przedstawione wyżej osiągnięcia Kandydata pozwalają uznać, że wykazuje się On istotną aktywnością naukową.

IV. Konkluzja

Zawarte w pkt. II i III recenzji ustalenia i oceny pozwalają mi na stwierdzenie, że osiągnięcie naukowe Pana Doktora Adama Bieranowskiego w postaci monografii pt. *Służebność mieszkania*, w sposób istotny wzbogaca dorobek cywilistyki polskiej i zawiera samodzielne rozstrzygnięcie zagadnienia naukowego, polegające na wyczerpującym przedstawieniu konstrukcji normatywnej instytucji służebności mieszkania.

Uznaję tym samym, że w rozumieniu art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki **rozprawa pt. *Służebność mieszkania* jest osiągnięciem naukowym stanowiącym znaczny wkład Habilitanta w rozwój nauki prawa cywilnego a Pan Doktor Adam Bieranowski wykazuje się istotną aktywnością naukową – co w konsekwencji uzasadnia nadanie Mu stopnia na-**

ukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa w specjalności prawo cywilne.

Adam Doliwa

A handwritten signature in black ink, reading "Adam Doliwa". The signature is written in a cursive style with a long, sweeping tail on the letter 'A'.